

וכותבים המצנה היא" במגלות. וישוטטו השרים על-כל-ישראל
 קלמד ולהורות עד שיידעו בגרסא המצנה היא ויגילו לקרותה;
 ואחר כך ימדום פרושי המצנה ההיא הנתונה מאת השם. והפרוש
 הוא הנה כולל ענגנים. והיו כותבים המצנה ולומדים על-פה
 הקבלה. וכן אמרו רבותינו ו"ל בברייתא: ויזכר יי אל-משה
 בהר סיני (ויקרא כה, א) - מה תלמוד לומר "בהר סיני", והלא כל-
 התורה כלה נאמרה מסיני? אלא לומר קך: מה-שמטה נאמרה
 בכלליה ובפרטיה ודקדוקיה מסיני, אף כל-המצוות נאמרו כדליהן
 ופרטיהן ודקדוקיהן מסיני. והנה קך משל: הקדוש-ברוך-הוא אמר
 למשה: בסכת תשבו שבעת ימים (ויקרא כג, מב). אחר כך הודיע,
 שהסכה הזאת חובה על-הזכרים לא על-הנקבות"; ושאין החולקים
 חבין בה ולא הולכי דרך"; ושלא יהיה ספוכה אלא בצמח
 הארץ"; ולא יסככה בצמר ולא במשי ולא בכלים - אפלו מאשר
 תצמיח הארץ, כגון: הכסות והפרים והבגדים. והודיע, שהאכילה
 והשתיה והשנה" בה כל-שבועה - חובה; ושלא יהיה בחלקה
 פחות משבועה טפחים ארך על-שבועה טפחים לחב"; ושלא יהיה
 גבה הסכה פחות מעשרה טפחים". וכאשר בא הנביא", עליו-
 השלום, נתנה לו המצנה הזאת ופרושה. וכן השש מאות ושש-

שכן מספר רבנו הלכות "מלוה ולוה" פרק טו, ה"ב): "והגיעה לידי במצרים
 מקצת גמרא ישנה כתובה על הגוילים, כמו שהיו כותבים קודם לזמן הזה בקרב
 חמש מאות שנה...". ובאותם הגוילים היו נוסחאות אחרות שונות מנוסחאות
 התלמוד שהיו לפניו. א מהתורה שבכתב. ב כר' יוחנן שאמר: "תורה מגילה,
 מגילה ניתנה" (גטין ס.). ג שרי התורה וראשי העם. ד בנוסחה הקבועה, כמו
 שהיא מפורשת בתורה. ה קריאה רהוטה ונכונה. ו פרטים מפרטים שונים. ז כי
 דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם בעל פה" (גטין ס.). ח הוא הפירוש,
 התורה שבעל פה, כי דברים שבעל פה אי אתה רשאי לאומרם בכתב" (שם).
 ט (ספרא, בהר). דרכו של רבנו לכלול ספרא, ספרי ותוספתא בשם: ברייתא.
 י כלליה בפרשת משפטים, ופרטיה בפרשת בהר ("תורה תמימה"). יא (סוכה פ"ב, מ"ח).
 יב (שם, מ"ד). יג (סוכה כו.). יד (שם פ"א, מ"ד). טו העשויים פשתה וצמר גפן,
 שהם "דבר שמקבל טומאה" (שם). ובהוצאת המבורגר: מחצלאות במקום -
 כרים וכסתות, שהרי אלה האחרונים רובם אין גידולם מן הארץ. טז (שם, כח):
 יז (שם, טז.). יח (שם פ"א, מ"א). יט משה רבנו. כ וכן כל תרי"ג המצוות.

ה הנתונה
 לימין משה
 ואמר להם
 משה רבנו,
 למדום משה
 מבקש ה',
 א: אהרן
 יו - שדש
 ת. ויסתלק
 ששמע מפי
 ויסתלק
 שדש מפי
 י שנסתלק
 קו מלמד.
 ים: שמים
 ר. וחוזרים
 חת. נמצאו
 מפי משה,
 ונים. ואחר
 ו מפי משה

ור (שם) ישב
 זין שני לישב
 הם, עבר אהרן
 מ אהרן לימין
 לימינו. ד והלך
 שאסור לאדם
 (ז הדברים
 להביא דברים
 ר נאמן, כמו
 ב"ם" ליפסיא,
 עירובין, שם).

עֲשֶׂה מִצְוֹת, הֵם וּפְרוֹשֵׁם: הַמְצֹוֹת - בְּכַתָּב, וְהַפְּרוֹשׁ - עַל-פִּי.
 וְיִהְיֶה בְּאֲרֻכָּעִים שָׁנָה בְּעֶשְׂתֵּי-עָשָׂר חֹדֶשׁ*, בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ שְׁבֻט, הַקְּהֵיל
 אֶת-הָעָם וְאָמַר לָהֶם: הַגִּיעַ זְמַן מוֹתִי, וְאִם יֵשׁ בְּכֶם מִי שְׁשָׁמַע
 הַלָּקָה וְשָׁכַחָה - יָבֹא וְיִשְׁאַלְנִי וְאֶבְאֵר אוֹתָהּ; וְכֹל-מִי שֶׁנִּסְתַּפְּקָה י
 עָלָיו שְׂאֵלָה - יָבֹא וְאֶפְרָשְׁנָה לוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: הוֹאִיל מֹשֶׁה בְּאֵר
 אֶת-הַתּוֹרָה הַזֹּאת לְאָמַר (דְּבָרִים א, ה). וְכֵן אָמְרוּ חֻכְמִים בְּסִפְרֵי:
 כָּל-שֶׁשָּׁכַח הַלָּקָה אַחַת - יָבֹא וְיִשְׁנֶה; וְכֹל שֶׁיֵּשׁ-לוֹ לְפָרֹשׁי - יָבֹא
 וְיִפְרֹשׁ. וְלִקְחוּ מִפִּי בְּרוּר הַהִלְכוֹת וְלִמְדוּ הַפְּרוֹשִׁים כָּל-הַזְּמַן
 הַהוּא, שֶׁהוּא מְרֹאשׁ חֹדֶשׁ שְׁבֻט עַד שְׁבֻעָה בְּאֶדְרָ. וְכִשְׁהִיָּה לְפָנָי
 מוֹתוֹ הַחַל לְכַתֵּב הַתּוֹרָה בְּסִפְרִים, וְכַתֵּב שְׁלֹשָׁה-עָשָׂר סִפְרֵי
 תּוֹרָה גְּוִיָּלִים, כְּכֶסֶם מִבֵּית "בְּרֵאשִׁית" עַד לְמ"ד, לְעֵינַי כָּל-יִשְׂרָאֵל!
 וְנִמְן סִפֵּר לְכָל-שְׁבֻט וְשְׁבֻט לְהַתְנַהֵּג בּוֹ וְלִלְכֹת בְּחֻקוֹתָיו; וְהַסִּפֵּר
 הַשְּׁלֹשָׁה-עָשָׂר - נִתְּנוּ לְלוֹוִיִּם וְאָמַר לָהֶם: לָקַח אֶת סִפֵּר הַתּוֹרָה
 הַזֶּה (דְּבָרִים לא, כו). אַחֲרַי כִּי עָלָה אֶל-הַקֶּהֱר בְּחֻצֵי הַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
 לְחֹדֶשׁ אֶדְרָ, כִּפִּי אֲשֶׁר דִּקְדָּקָהי הַקְּבָלָה. וְהָיָה הַמְקַרְה הַהוּא
 אֲשֶׁר קָרְהוּ": "מִיתָה" - בְּעֵינַי, בְּשִׁבְלִי שֶׁחִסְרָנוּ וּפְקַדְנוּי אֹתוֹ;
 וְ"חַיִּים" - לוֹ, לְכַבּוֹד הַמַּעֲלָה שֶׁעָלָה אֵלָיָהי. וְכֵן אָמְרוּ, עֲלֵיהֶם
 הַשָּׁלוֹם": "מֹשֶׁה רַבְּנוּ לֹא מָת, אֲלָא עָלָה וּמְשַׁמֵּשׁ בְּמָרוֹם". וְהַדְּבָרִים

א (דברים א, ג). ב שאיזה דבר מוטל אצלו בספק והוא רוצה לשאול עליו.
 וכן אמרו: "כשעה שנפטר משה רבנו לגן עדן אמר לו ליהושע: שאל ממני כל
 ספקות שיש לך" (תמורה טו.). ג (דברים א, ה). ד כלומר: כל מי שאינו מבין
 ויש צורך לפרש לו. ה יבוא וילמד וידע לפרש. ו (פסיקתא, הוצאת בובר קצ"ז)
 "משה כתב לפני מותו י"ג ספרים: י"ב לבני ישראל ואחד - ללוויים" וכן (ילק"ש,
 וילך). ז (בבא בתרא טו.). ח (ספרי, סוף פרשת האזינו). ט (מגילה יג.). י שחכמינו
 בעלי הקבלה למדו מתוך הכתובים בחשבון מדויק ומדוקדק. שכן אמרו: "מניין
 שבשבעה באדר מת משה? שנאמר: ויבכו בני ישראל את משה בערבנות מואב
 שלשים יום (דברים לד, ח). ובספר יהושע כתוב תיכף אחרי מות משה: הכינו לכם
 צידה לדרך, כי בעוד שלשה ימים אתם עוברים את הירדן (יהושע א, יא). וכתוב
 (שם ד, יט): "והעם עלו מן הירדן בעשור לחודש הראשון". צא מהם שלשים ושלשה
 ימים למסרע - למדת שבד' באדר מת משה" (קידושין פח.). יא עלייתו להר נבו
 לבלי לרדת שוב ממנו. יב כי הרגשנו בהעדרו והצטערנו. יג שכן אמרו חכמינו ז"ל:
 "עלה אל הר העברים" - עלייה היא לך ואינה ירידה" (ספרי, האזינו). יד (סוטה יג.).

בָּאֵלֵינוּ הַעֲנִינִים אֲך
 הַשָּׁלוֹם, אַחֲרֵי שֶׁהִגֵּנוּ
 וְהַתְּבוּנָה בּוֹ יְהוִי
 אוֹ אֶחָד מִן-הַזְּקֵנִים
 וּמֵה-שְׂרָא שְׁמַע
 הַמְשַׁתְּרָגִים מֵהֶם
 הַנְּתוּנוֹת עַל הַר סִי
 יֵשׁ דְּבָרִים שְׂרָא
 מֵהֶם - מֵה-שֶׁנֶּפְלָו
 אוֹמַר בָּכָה; זֶה ס
 וְנִתְחַזְּקָה לְדַעְתּוֹ.
 בְּסִבְרוֹתֵיהֶם הַמְקַרְה
 אַחֲרֵי הָרֵב, כְּמוֹ

א על זה ידבר
 הר סיני. ג דקדק בו
 ה בדרך ההיקש ההגיוני
 רבנו ב, ספר המצוות
 ההלכות נלמדות מתור
 וההירוק הפנימי שביין
 דעת אחת. ה לפי ד
 הקש - שרשו: נקש
 (דניאל ה, ו). ופירוש
 ומבין שניהם יוצא בו
 בקראים: הקדמות, פר
 כ

• הנקראים: היקשי
 להוכיח על פיהן א
 החכמים המתנצחים
 היקשים מופתיים המ
 הנדסיות, שעליהם
 שער ה, ושער ח).

8

באלו הענינים ארפים מאד, ואין זה מקומם. וכאשר מת, עזרו השלום, אחר שהנחיל יהושע מה-שנאצל עזרוי מן-הפרוש-החכים והתבונני בו יהושע ואנשי דורו. וכל מה-שקבל ממשנה הוא, או אחד מן-הזקנים - אין לדבר עזרו, ולא נפלה בו מחלקת; ומה-שלא שמע בו פרוש מפי הנביא, עזרו השלום, מן-הענינים המשתרגים מהם - הוציא דינם בסברות, במדות השלש-עשרה הנתונות על הר סיני שהתורה נדרשת בהן. ובאותם הדינים שהוציאו, יש דברים שלא נפלה בהם מחלקת, אבל הסכימו עליהם; ויש מהם - מה-שנפלה בו מחלקת בין שמי דעות: זה אומר בכה וזה אומר בכה; זה סובר סברא ונתחזקה לדעתו, וזה סובר סברא ונתחזקה לדעתו. כי מדות ההקשם שעל-דרך התוכחות יקרה בסברותיהם המקרה הזה. וכשהיתה נופלת המחלקת - היו הולכים אחרי הרב, כמו שנאמר: אחרי רבים להטות (שמות כג, ב).

א על זה ידבר רבנו במבוא לפרק „חלק“ במסכת סנהדרין. ב בהיותו על הר סיני. ג דקדק בו בחכמה ובתבונה להוציא ממנו הלכות חדשות. ד המסתעפים. ה בדרך היקש ההגיוני. ו כללים ההגיונים המנויים בראש „תורת כהנים“. ז דעת רבנו ב„ספר המצוות“ שלו, יש לייג המדות תעודה כפולה: האחת - שרוב ההלכות נלמדות מתוך הכתובים באמצעותן; והשנית - שהן מוכיחות על הקשר וההידוק הפנימי שבין התורה שבכתב והתורה שבעל פה. ח פה אחד, שבאו לכלל דעת אחת. ט לפי דעתו הסברה שלו יותר חזקה ונאמנה. י כללים הגיוניים. יא הקש - שרשו: נקש (הכות שני דברים זה על גב זה), מלשון: דא קדא נקשון (דניאל ה, ו). ופירושו: שני משפטים שהוקשו זה לזה מפאת הצד השווה שביניהם, ומבין שניהם יוצא בהכרח הגיוני משפט שלישי, סילוגיזם בלעז. יב שנים הראשונים נקראים: הקדמות, פרעמיססע, והשלישי היוצא מהם נקרא: תולדה, קונקלוזיא, כגון:

הקדמה	הקדמה
כל חי מרגיש	כל אדם חי
תולדה	
כל אדם מרגיש	

הנקראים: היקשי ניצוח, והם: כללים הגיוניים מסוג ייג המדות, שרוצים להוכיח על פיהן איזה דבר הלכה בדרך התוכחות וניצוח (דיאלקטיקה), כדרך החכמים המתנצחים זה עם זה בהלכה, שזה בכה וזה בכה. היקשים כאלה אינם היקשים מופתיים המיוסדים על החושים הבריאים כמו במשל הנ"ל, או על מושכלות הנדסיות, שעליהם אין להתווכח ושהם לא תפור מחלוקת. ראה (מלות ההגיון שער ו, ושער ח). יא שזה סובר כך וזה סובר כך וכל אחד צודק בעיניו.

פרוש - על-פה.
 רש שבט, הקהיל
 בכם מי ששמע
 מי שנסתפקה
 ואיל משה באר
 חכמים בספרי:
 לו קפרישי - בא
 רושים קל-הזמן
 ר. וכשהיה לפני
 שה-עשרי ספרי
 זיני קל-ישראל!
 פחקותיו; והספר
 את ספר התורה
 זי" היום השביעי
 ה המקרה הוא
 ופקדנוי אותו;
 כן אמרו, עליהם
 מקרוב. והדברים
 יא רוצה לשאול עליו.
 זושע: שאף ממני כל
 כל מי שאינו מבין
 הוצאת בובר קצ"ו
 ללויים" וכן ילק"ש,
 מגילה יג. י. שחכמינו
 שכן אמרו: מגיין
 משה בערבות מואב
 מות משה: הכינו לכם
 יהושע א, יא. וכתוב
 מהם שלשים ושלשה
 יא עלייתו להר נבו
 וכן אמרו חכמינו ז"ל:
 האזינו. יד (סוטה יג.).